

Europa moet geen Big Tech namaken, maar onverslaanbare AI-specialisten bouwen

Elianne Anemaat

Nienke Venema, directeur van Stichting Democratie en Media, beheert 154 miljoen euro om de Nederlandse media en democratie sterk te houden. Vorige maand maakte ze in *NRC* [een koerswijziging](#) bekend: strijden tegen de dominantie van Big Tech wordt de prioriteit. Ze pleit voor forse investeringen in een „eigen” digitale infrastructuur, als tegenwicht tegen Google, Microsoft, Meta en OpenAI. Het doel? „Een medialandschap dat gestoeld is op democratische waarden.”

Elianne Anemaat is sociaal-cultureel antropoloog en expert op het snijvlak van data, technologie en maatschappelijke impact bij ADC.

Het probleem dat Venema signaleert is reëel: Europa heeft een problematische afhankelijkheid opgebouwd van Amerikaanse en, in mindere mate, Chinese Big Techbedrijven. Aan haar pleidooi mankeert weinig. Maar Europa heeft al diverse pogingen gedaan om een eigen Big Tech-concurrent te bouwen (herinneren we ons [Gaia-X](#) nog?) met steeds hetzelfde resultaat: niets. Dat is geen toeval. De verklaring hiervoor komt dit keer niet van een econoom of een Brusselse ambtenaar, maar uit de computerwetenschappen.

In de jaren zestig beschreef informaticus Melvin Conway een principe dat inmiddels bekendstaat als *Conway's law*: organisaties bouwen systemen die lijken op de manier waarop zijzelf georganiseerd zijn. In een notendop: gecentraliseerde organisaties bouwen gecentraliseerde systemen. Vanuit decentrale organisaties ontstaan modulaire systemen.

Mislukking

De Verenigde Staten bouwden hun techreuzen met geconcentreerd en onbeperkt durfkapitaal, geclusterd in Silicon Valley, onder een toezichthouder die netwerkeffecten twintig jaar ongemoeid liet. China deed het met staatskapitaal, gericht op een handvol aangewezen kampioenen, achter een beschermde thuismarkt.

Europa komt niet in de buurt van beide uitgangsposities.

We bestaan uit 27 lidstaten met verschillende talen, markten, investeerders en wetgeving. Onze structuur leent zich beter voor specialisatie en modulariteit (waarbij een systeem uit losse, uitwisselbare onderdelen bestaat) dan het nabouwen van één Amerikaanse of Chinese gigant. Geen enkele stichting of investeerder, hoe rijk ook, verandert dat. En toch blijven we verwachten dat Europa dezelfde uitkomst produceert als twee sterk gecentraliseerde economieën. Vervolgens noemen we het een mislukking als dat niet gebeurt.

Pluriformiteit – Venema's eigen kernwoord – is precies waar de valkuil zit. Verschillende onafhankelijke, pluriforme Nederlandse of Europese titels zijn een groot goed. Maar in de praktijk zijn het ook afzonderlijk kwetsbare partijen tegenover platforms die miljarden gebruikers in één systeem verenigen. Pluriformiteit zonder samenhang is geen tegenwicht, het is de versnippering die Big Tech nu al moeiteloos verslaat.

Een Europees digitaal ecosysteem is op zichzelf een goed idee, alleen verwatert het in de praktijk keer op keer tot een verzameling losse initiatieven die nooit samen een keuze vormen

Wordt het niet tijd om te erkennen dat we moeten stoppen om in Nederland en in de rest van Europa, de

VS of China te willen overtreffen en we geen eigen Silicon Valley hoeven te hebben?

Een goed voorbeeld van dit punt gebeurt momenteel in de AI-markt. Mistral en Aleph Alpha zijn twee Europese AI-bedrijven gesteund door serieus kapitaal (miljarden) van onder meer Samsung, Microsoft en ASML. Toch claimt geen van beide de rol van een Europese OpenAI.

Aleph Alpha trok die conclusie [het meest expliciet](#): het kon niet concurreren op generieke modellen tegen bedrijven als OpenAI en Anthropic. Dus specialiseerde het Duitse bedrijf zich in AI voor gereguleerde sectoren zoals de publieke sector, defensie en gezondheidszorg. Daarbovenop ging het dit jaar op in het Canadese Cohere om die positie [te kunnen verzilveren](#).

Met een verwachte omzet van ruim een miljard euro dit jaar tegenover tientallen miljarden bij OpenAI en Anthropic, claimt ook het Franse Mistral niet het nieuwe monopolie te kunnen worden. Als alternatief voor wie niet volledig afhankelijk wil zijn van Amerikaanse platforms, hebben ze al gespecialiseerde en succesvolle modellen zoals Pixtral, Voxtral en Codestral. Deze draaien tegen een fractie van de kosten (soms wel [vijfentwintig keer goedkoper](#) dan OpenAI) en worden gezien als sterke, concurrerende alternatieven voor hun Amerikaanse tegenhangers. Sterker nog: Microsoft integreert Mistrals modellen inmiddels in hun eigen enterprise-modellen en ABN AMRO kondigde recent hun [nieuwe strategisch partnerschap](#) aan.

De echte uitdaging

Precies daar, in die specialisaties, zijn deze bedrijven relevant op een manier die de generieke wedstrijd nooit had opgeleverd. Daar zit de winst: niet Amerikaanse partijen buitensluiten, maar Europese oplossingen, gebouwd op [democratische uitgangspunten](#), zodanig in het systeem verweven krijgen dat tech giganten er niet omheen of overheen kunnen.

De echte uitdaging voor Europa, en die mediastichting SDM als uitgangspunt zou moeten nemen, is: hoe zorgen we dat al die gespecialiseerde Europese aanbieders goed genoeg geïntegreerd worden zodat ze daadwerkelijk invloed uitoefenen op systemen die nu vrijwel ongehinderd door Amerikaanse en Chinese platforms worden bepaald?

Een Europees digitaal ecosysteem is op zichzelf een goed idee, alleen verwatert het in de praktijk keer op keer tot een verzameling losse initiatieven die nooit samen een keuze vormen.

Dáár kan SDM het verschil maken. Verleg de focus, net als de AI-markt, naar het verweven van Europese specialisten in het digitale landschap zodat niemand er omheen kan. Dat is pluriformiteit met macht. Wellicht minder spectaculair dan het aankondigen van een Europese tech gigant, maar wel het enige dat werkt.